

VI. évf.

Tragédiák

EGYSZEMÉLTES FOLYÓIRAT

Ha azt mondom:

48

*Piros sapka
– fehér sapka*

*Piros levelek
Galsai Pongrácnak
(1. levél 2. rész)*

*15 éve temettük
Gáli Józsefet*

*Üvölt az Isten
(II. felv. 1. rész)*

*Tóth Ilona bűn-
pere (XLIX.)*

3.

ÍRJA, SZERKESZTI,
KIADJA, RIKKANCSOLJA:

**Obersovszky
Oby Gyula**

az 1956-os forradalom és szabadságharc
lapja, az IGAZSÁG,
majd az illegális ÉLÜNK alapító főszerkesztője,
halálraítélt – hálából a múltjáért

március

1996

Ára: 28 forint

HA AZT MONDOM: 48

önkéntelen 56 jut eszembe
s a nyomdagépek
az ólomba mártott világ
a nyomhatóság
elnyomó hatalmak nélkül valóan

Ha azt mondom: 48
megképlik a szívem
mint Jézusé
öreg nyomatokon
s az apostolokat is látom
a légiókat
Rómát diadaltalan diadalmában

Ha azt mondom: 48
a kezemre emlékezem
mint Irinyiére Petőfiére
kezemre a gépen
s a hangomra
történelmes távolokból
áramolva rám a térben
A NÉP NEVÉBEN!

Piros sapka – fehér sapka

A piros sapka mindig lázba hozott gyermekkoromban. A negyvennyolcas vitézek emlékét, hős, példát adó emlékét idézte, s majd kiugrasztotta szívemet a helyéről. A történelem színévé vált számomra.

Felnőtten, átesve korom negyvennyolcának harcán, küzdelmein – s az előzőnél sokkal nagyobb és kegyetlenebb megtorlásain – gyakran kerestem színt, azt a színt-tárgyat, amely egyértelműen megidézi.

Ilyenkor mindig eszembejutott fehér sapkám.

A történetet sokszor elmondtam már – tán írásban is –, most mégis újra kikívánczik belőlem.

Sapkavesztős ifjú voltam. (Talán ezért nem is viseltem életemben kalapot.) A kritikus napokban sem találtam a magamét. Ám erős szelek jártak, nekem meg akkoriban még nagy volt a gabancom, fejembe nyomtam hát többségi gyermekeim anyjának a sapkáját. Fehér volt a színe. S ez, azokban a szürke-fekete időkben ildomtalannak, sőt bűnösnek minősült. Barátaimnak, harcostársaimnak viszont éppen ezért nyerte meg a tetszését. Szinte órák alatt „megfehérültek” a fejek körülöttem.

No aztán, hogy mi lett ebből!... Majd csak nem: corpus delicti.

Órákig tárgyaltatott és napokig tért vissza, mint hivatkozási alap a fehér sapka, mikor elérkezett a nagy leszámolások és megtorlások ideje.

Ha tetszett, ha nem – ki hitte volna a legeredetibb, legigazabb verziót – belevittem a fehér sapkát a történelembe.

A komoly, „felnőtt”, emberi történelembe...

PIROS LEVELEK

Galsai Pongrácnak

Az előző részben:

Jóska a nekem szánt sűgással
a smasszer fűlén
ott maradt a trepnin

– Első levél (2. rész) –

A többieknek, a vonulóknak – akik persze azonnal felismerték a helyzetet – miár rázta meg vörösítette a fejét a visszafogott röhögés, mert röhögni, természetesen, tilos volt. Ami pedig tilos, annak – amint ezt lélekmérnöki (ugye, így mondták ezt a jobb napokban?), szóval lélekmérnöki mivoltodban olyan kiválóan tudod – egyszerűen nem lehet ellenállni: Esetünkben meg még duplázódott is a nyomás. Az effektív börtöntilalomhoz társult az erkölcsi. Mert ugye, hogyan veszi az ki magát, hogy a tulajdon rabtársán röhögjön az ember?

Na szóval, gonosz egy helyzet alakult. Aki tehette, menekült, lépett az előtte haladó sarkára, hogy legalább a képet elveszítse, túljusson a legkritikusabb zónán; akinék erre nem volt lehetősége arra várt, hogy a főtörzs mondjon valamit és úgy tűnhessen, hogy kirobbanó röhögésével szavai szellemi tartalmát minősíti. Szellemes szellemi tartalmát. Így még bocsánatot nyerhet.

Akadnak persze olyanok, akik azzal szerelték le a maguk ellenállhatatlan ingerét a röhögésre, hogy a jelenet következményeire gondoltak. Hát igen, az ilyen renitencia abban a házban – amint tudod, Nosztra szigorított háznak számított – elképzelhetetlen volt. Kimerítette a főbenjáróság fogalmát. A gondlattól, hogy mi lesz a következménye, csak borzongani lehetett.

Hogy viszonyítani tudj, elmondom egy korábbi saját esetemet. Kevéssel korábbit. Nekem mindig kevéssel korábbi eseteim voltak. Fegyelmi ügyekben, úgy értem. Nem mintha fenegyerek lettem volna, nem, erről szó sincs. Egyszerűen büszke gyerek voltam, rátarti. Már korán megéreztem ugyanis, hogy ebből van a kornak legnagyobb hiánya, a szervilitás mintha afféle belépőjegy lenne a 20. századhoz – legalábbis keleti oldalról, mert erről van közvetlen benyomásom, lévén, hogy nyugatra, talán éppen honpolgári rátartiságaim miatt, még

nem juthattam. Büntetéseim nagy részét azzal spájzoltam be magamnak (visz a rabzsargon), hogy nem vettem le a sapkám, amikor kellett volna, hogy csak túl renyhén vettem le, és egyáltalán: sohasem voltam kellően elvágólagos.

Na de az eset, ami kevéssel előtte esett meg velem.

Ott kezdődött, hogy egy csendőr főtörzsőrmesterrel zártak össze. Rövidesen kiütköztek természetesen hozzáállásunk metodisztikai ellentétességének kétségbevonhatatlan jegyei. (Gyönyörű a fogalmazás, ahogy így papírra vetem, egészen megható.) Ő nagyvonalúbbnak tűnt, én aprólékosabbnak. Ő a kollektív elmarasztalás apostola volt, én az egyénié. Ő a jobbagnak a rosszabbak zsírjában való gezeresz nélküli belefőzését találta célravezető megoldásnak, én a gezereszt. Szóval semmiben sem voltunk egy nevezőn.

– Te – mondtam neki, mert kilestem a cirklin –, tudod egyáltalán, mi a cirkli?; a lesőke, amin belesnek rád az örök, hogy szabályosan élsz-e a rabtörvények szerint; egy kis kerek, elmozdítható lemez, ami a lesőlukat fedi, és ha az nem csúszik vissza szabályosan a helyére, nyersz egy kis kilátást –, nos, azon leszem ki és öröömömre megláttam, hogy éppen a Naso áll a trepnin.

Nagyorrú jó gyerek. Soha nem bántott senkit. Többször meglestük, amint étkezés előtt keresztet vet. Egyszerűen nem értettük, hogyan került smasszeri egyenruhába.

– Ezt is a rosszabbak zsírjába főzöd? – kérdeztem provokatívan a barátunktól.

– Á, dchogy – válaszolta slágfertigen –, ő választhatna.

Már akkor láttam, hogy teljesen reménytelen a helyzetem, visszafoghatatlan humanizmusom csak mondatta velem a magamét. Ott álltam vörös fejjel, tehetetlen indulataim közepén, amikor – ne hidd, hogy dramatizálok – kattan a kallantyú, nyílt az ajtó és az egyik börtöntisztviselő jelent meg körletünk felügyelőjének a kíséretében. Valamiért valamilyen lajstromot pipáltak, már nem tudom, miért.

Na, most képzeld magad elé a képet. Kicsit segítek, hogy élesebb legyen: barátunk már ott áll, ahol, ahogy illik; olyan elvágólagos, hogy még egy kicsi és vág is; lekapott sapkája combközépen, az előírásnak pontosan megfelelően; jelentése szabályos: X meg Y, ilyen és ilyen számú elítélt tisztelettel és miegyéb; én meg támasztom a vaságyat tág humanista – akkor éppen a smasszeink javára megeresztett – indulataimba siketülten-vakultan és természetesen megint csak a fejemen felejtett, pikánsan félrecsuszamlott szumánsapkában.

Mit gondolsz, melyikünk húzta ki a gyufát?

Hát persze.

Vagy te olyan fuserált entellektüel – így mondom, ilyen franciásan és ez sem véletlen, rafináltabb, tudod –, szóval vagy te olyan, hogy ennek a költői kérdésnek a megválaszolása neked *off hand* jöjjön.

Fél óra, te, már ott álltam a parancsnok előtt. Rövid úton kaptam kétszer két hét sötétet. (Humanizmusból nem

négyet egyszerre: kell némi szünet időközben, nehogy megvakulj.)

Na, ennyi elég is lenne a Jóskához, kilátásai illusztrálásához. Ám nem tudom megállni, hogy ne folytassam. Hogy el ne mondjam slusszát is a történetnek. Csuda tanulságos.

Mit gondolsz, ki volt az első ember, akivel szembetalálkoztam a trepnin. miután négy, illetve a szünettel együtt hozzávetőlegesen öt hét után visszavezettek a cellámba? Hát persze – megint ez az ostoba költői kérdés – persze, hogy a barátunk. És milyen szabadon járt-kelt, bizalmaskodott a smaszerekkel. És mekkorát taszított rajtam, szintizta véletlenből, ahogy elhaladtam mellette.

Főházivá avanszált időközben, ami az egyik legmagasabb rabméltóság. Rengegetet javíthatsz vagy ronthatsz rabtársaid helyzetén.

Ő rontott, természetesen.

Na, de térjünk vissza szegény árva Jóska barátomhoz, ne hagyjuk ilyen sokáig abban a kegyetlen helyzetben.

Hát igen, akkor is azon járt az eszem, hogyan lehetne valami gyors, hatékony csellel kimenekíteni abból a kegyetlen helyzetből. Sajnos, nem vagyok slágferfig alkat. A megoldás rendszerint akkor jut eszembe, mikor már elmúlt a „helyzet”. Mért lett volna ez a mostani kivétel? Ami ötletem támadt hirtelenjében, nem tűnt megnyugtatónak. Arra gondoltam ugyanis, hogy bokaficamot színlelve kilépek a sorból, odabicegek a fő-törzshöz és felmentést kérek a sétáról. Közben laufot adok a társamnak. Elterelem róla a figyelmet, magához térhet.

Ez is valami. Nem tetézi a bajt még nagyobb. Zavarában.

Na de – jött a rá gondolat a gondolatra – van olyan hülye a Dikics, hogy ezt bevegye?

Nem, ilyen hülye nem lehet.

Tudnod kell ehhez, hogy ekkorra már annyira együvé tartoztak neveink, hogy lassan külön szólítani sem tudtak bennünket. Azt hitték, egymás előneve vagyunk.

Bicegni, nem bicegni? – Ez volt a kérdés, hogy a költő után szóljak abban a reményben, hogy ezzel a változattal még nem plagizálták, tehát a plagizálásban is mutatkozik némi eredetiség.

Egyik cellatársam – még a vizsgálati időszakomban – így tette fel ezt a kérdést, az is nagyon originális volt:

– Lógni vagy nem lógni!?

És, miután inkább úgy döntött, hogy nem lógni, bevágta a dilit. Tudod, mit jelent ez rabnyelven? Azt jelenti, hogy az ember megjárta a bolondot. Mert a bolond nem elítélhető. Megfigyelőbe kerülsz, ahol lesik minden léptedet. Ha szükségesnek látják, kupán csapnak a sokkolóban. Egy idő után megunod, és felmutatod igazabbik magadat.

A kötél megvár.

Ahogy később a tudomásomra jutott, az említett cellatársamat is megvárta. Elkövetett valami műhibát, és nem volt több visszakozz.

Nem politikai volt, természetesen.

Azért mondom, hogy természetesen, mert politikaiban, én legalábbis, nem találkoztam olyannal, aki cselezett volna. Legtöbbjük, úgy tűnt, mintha egyenesen örülne a végzetének, és a szocia-

lizmust élte – alattam történtek az akasztások, tehát jól hallhattam – dugták fejük a hurokba.

Mit gondolsz, hurokban a fejeddel, tudnál te ilyen hazug lenni? Éltetni a szocializmust, miközben a rotható kapitalizmusnak vagy a híve? Tudnál? Szemben a hóhérral vagy a helyettesével, egy snájdig fekete képű gyerekkel, akit Karácsonynak hívnak, és olyan rendíthetetlen hűségű, hogy lélekben bizonyára együtt élte a szocializmust az akasztandókkal, miközben a hurkot elrendezte a nyakukon.

Tudod, Grácikám, már csak azért is jól jöttél te nekem, mert ráébresztettél valamire. Nevezetesen, hogy humorral jegyezve kiválóan el lehet adni ezeket a történeteket. Komolyan beszélni ilyenmikről, a mai világban, olyan nevetség.

Azt is megkérdezheted tőlem, hogy mért voltam én olyan szolidáris azzal a nem politikaival, aki lógni akart a lógás elől. Hát igen, ezt sem igen érthetitek ti, pedig szabadok. Ezt a fajta szolidaritást. Azt az erkölcsei törvényt, miszerint rab csak a rabnak lehet barátja. Ha világok választják is el őket egymástól. Odabent, csak a rabnak.

Olyan szívesen okítanálak e tárgyban, téged is, másokat, meg mondanék ide csatlakozó történeteket, garantáltan eredeti történeteket a bőség zavarában, ám félek, végképp elmarasztalod a dramaturgiámat, ezért sietek megint vissza az eredeti helyzethez. A Jóska-féléhez. S az én szelídebb dilemmámhoz:

„Bicegtek, ne bicegtek?”

Már bicegtem volna – jó, rossz, végül is lépni kell –, ám ekkor váratlan fordulat történt, olyan fordulat, ami azóta is megfejthetetlen, nemcsak számomra, nálamnál sokkalta jobb helyzetfejtők számára is.

Dikics, aki egyébként még mindig ugyanazon a lépcsőfokon állt, a Jóska barátom mellett, melyen megrekedt, és olyan kétségbeesés ült a tekintetén, hogy az ember szinte szánta, most csendesen megszólalt:

– Ne bulyítsen, mert picsán rúgom! – mondta, ám egyáltalán nem gorombán, inkább kedvesen és mintegy revületben, le nem véve tekintetét Jóskáról. Még azt is ugyanebben az állapotában-helyzetében mondta, hogy „Na, menjen a helyére!”, csak miután a felszólított, akinek totál zárata támadt, nem reagált rá, emelte meg kicsit a hangját: „Mire vár?!”

Na, ez végül feloldotta a záratot. És hát azt megint látni kellett volna, hogy hogyan, miként. Jóska előbb felrántotta az egyik lábát, hogy orron csapta magát vele, meglengette a pertliket, majd a másik lábát emelte, aztán egymás után szaporázva mind a kettőt, amitől megiramodott, de olyan svunggal, hogy soha meg nem áll, ha a kanyarban a korlát meg nem fogja.

Következik a 3. rész, melyben Jóska házasodni tér az akasztófa alól.

Na meg aztán ha leragad papírod
 mi hirtelen csavarintásodra
 kiszáll a gépből

Ej kaparhatod

A körmöd belevásik
 Nem adja meg magát
 Élvezi hatalmát a laposságban
 Már te is – mondod s megtaposod
 A szakramentumát
 Természetesen magaddal szúrsz ki vele
 Kezdheted a flekket
 – amint *magyarabbik* nevén neveztetik – előlről
 Ne kaphasson talpadról lenyomatot a Főhatóság
 ami mindenbe belemászik

Ne kaphasson

Ne

Ha már ujjaidat is megóvtad
 mondván

A kezednek semmi köze az eszedhez
 Arról vegyenek lenyomatot
 szívesen adod a kulimásznak
 Még némi reklámra is lelsz benne
 Na de
 – csavart magán panaszosan a daktiloszkópia mestere
 – erre nincs még technikája

Mondjam hogy szántam

Hát még ha tömött buszon
 villamosan
 ront rád a nátha legvandálabbik hadával
 melyre nincs pirula vakcina lábvíz
 s tüsszentened kéne

ám nem jutsz zsebedig
 miben zsebkendőd lapul

minden igyekezeted dacára

Nem

Visít egy gyengébb nemből való

Na nem uram Na nem

s az erősebbikből egy másik
 s megint egy másik

A fene a ferde hajlamát

Na hát mit tehetsz

Szabadra engeded hogy szabadulj

a tüsszentésedet

Vonul a náthád szépre csúfra

aggra harmatosra

egyenes ágon valóra

s ferdítetre

Szóval

a dolgok elviselhetetlenek

h i c e t n u n c

s tovább nem is megyek

az asztráltesteket meg sem említem

Gáli Jóskát temetik (1981)

Szívedről ágat

Sárgul egy árva
 réti boglárka
 Tavasz van
 Tavasz van

Hol jársz barátom
 hol jársz mondd hol jársz
 Tavasz van
 Tavasz van

Jaj-kapa pörget
 fekete földet
 Tavasz van
 Tavasz van

Bontják az ágyat
 vetik az ágyad
 Tavasz van
 Tavasz van

Sarjassz friss ágat
 szívedről ágat
 Tavasz van
 Tavasz

A vers – *Jovánovics Miklós jóvoltából* – a temetést követően megjelent az *Élet és Irodalomban*. Természetesen Oby néven és természetesen, külön címen, amint azt a vers szabványosság előírta. Nem meghatározó versíróként – „pórustágítóként” a saját nyelvemen –, ám meghatározó börtöntölteléként hogyanis lett volna módom a másításra? Gyűjteményes kötetembe is így került bele.

Különös kuriózuma (itt talán elmegy ez a magyarul latinra rájátszás), hogy egy időben, egymás tudtán kívül készült kép és vers s magunk is ledöbbszünk tematikai azonosságán.

Üvölt az Isten

Dráma

II. felvonás (1. rész)

(Az előző szám sajtóhibásan jelent meg. Természetesen, az I. felvonás (2. rész)-ét tartalmazta. Az olvasó szíves elnézését kérem.)

(Sarloita közben, anélkül, hogy Áron észrevette volna: be. Odalapokodik a háta mögé. Összenézi Áront meg a sapkát, amit még nem emelt fel a földről.)

Sarloita: Ez a te sapkád?

Áron: Az enyém.

Sarloita: Te csapkodod a sapkádát?

Áron: Csapkodom. Na és?

Sarloita: (megvonja a vállát).

Áron: Van valami kifogásod ellene?

Sarloita: Mért lenne?

(-)

Sarloita: Na de, mért csapkodod?

Áron: Na, vajon mért csapkodja az ember a sapkáját. Mert dühös.

(-)

Sarloita: (nem nyugszik): Tehát dühös vagy?

(-)

Sarloita: Mért vagy dühös, azt megkérdezhetem?

Áron: Mert elalakulnak a dolgok.

Sarloita: Mit csinálnak?!

Áron: Elalakulnak. Jobbik maguktól.

Sarloita: (nyel rá). Ez bővebb magyarázatra szorul.

Áron: Majd, ha bővebbek leszünk időben.

(-)

Sarloita: (megadja magát): Ica? Benn van?

Áron: Hátul van az osztályon. Jobb, ha te is oda mégy.

Sarloita: Nem megyek. Inkább megvárom. Itt veled.

Áron: (kínosan): Na, azt nem teszed a legokosabban.

Sarloita: Nem érzed jól magad a társaságomban?

Áron: Azt nem mondtam.

Sarloita: Akkor?

(-)

Áron: Gyere, járjunk egyet.

Sarloita: Nincs kedvem járni. Halálra jártam már magam. Egy tucat helyről szedtem össze az orvosságokat, meg a kötözőszereket.

Áron: (kínjában felveszi a sapkáját, aztán hirtelen feltörő indulattal újra a földhöz csapja.)

(-)

Sarloita: (döbbenet): Mi van?! Idegbajos vagy?

Áron: Az biztos.

(Piros, Gönce jön be a színre; viszik, kísérik a már alig halló-látó Kondát. Mielőtt az ajtót megnyitnák, a menet lendületével beverik a fejét. Hatalmas koppanás, Sarolta teljes döbbenetben. Piros spétreflexszel veszi észre. Segít még becepelni a magatehetetlen Kondát, aztán visszatér. Odainti Áront.)

Piros: Mi van, itt randevúztok? (Nézi őket gyanakvón, közben cigaretta-tára gyújt.)

Áron: Hát persze.

Piros: Mért eresztetted be?

Áron: Mert én vagyok itthon.

Piros: Most mindenütt mi vagyunk otthon. Nem tudtad?

Áron: Nem, ezt nem tudtam.

Piros: Jobb, ha tudod. Még lebuktatsz bennünket. (A lányhoz): Nem láttál, nem hallottál semmit. A főnöknő utasítása. Ponyátná? (Vissza Ilona szobájába.)

(Sarloita értetlenül Áronra mered.)

(-)

Áron: (kínban): Remélem nem kérdezel tőlem semmit.

Sarloita: Csak annyit, hogy a főnöknő csakugyan tud róla?

Áron: (ingerülten): Csakugyan!

(Odabentről nyögés, jajszó, aztán csend.)

Áron: Ezért akartalak elcepelni.

- Sarolta: Ki ez a szerencsétlen?
 Áron: Mit tudom én.
 Sarolta: De én fityulát hordok és vöröskeresztes kocsival járok... Jó lesz ez így? (A fiú mellére bújik.)
 (-)
 (Pirosék jönnek kifelé.)
 Áron: (kényszeredetten kibontja magát a lány öleléséből.)
 Piros: (gondosan bezárja az ajtót és a kulcsot feldobja a levegőbe; elkapja, zsebre rakja, majd kicsit megböggönyve benézi magának Saroltát és Áront.)
 (-)
 Piros: Ugye tudjátok, hogy komoly beszédű vagyok? Visszaeső! (Meggvárja, hogy lefut az üzenete, aztán Göncéhez): Na menjünk, nézzük meg azokat az írókat. (Mindketten el hátul.)
 Sarolta: (értetlenül): Miféle írókról beszélnek ezek?
 Áron: (meglepődve): Nem tudsz róluk?
 Sarolta: Nem.
 Áron: (beszélne, de meggondolja magát.): Majd az Ica elmondja.
 Sarolta: Te nem mered?
 Áron: Az ördög tudja már, hogy mit lehet elmondani, mit nem. Eddig minden olyan szép volt. Tiszta, világos...
 Sarolta: Elöttem titkolódozol? Te?!
 (-)
 Áron: (kényszeredetten): Valami lapba kezdenek.
 Sarolta: Mibe?
 Áron: Valami újságba.
 Sarolta: Itt?
 Áron: Az alagsorban.
 Ilona: (Jön, Áronhoz): Még mindig nem jöttek? Mindjárt kezdődik a kijárási tilalom. (Megy a szobájához, kinyitná az ajtót, konstataálja, hogy zárva van.)
 Áron: (jelez.)
 Ilona: (kényszeredetten–derűsen): Akkor most ezt a hodályt nevezzük ki a szobámnak.
 (-)
 Sarolta: Mi folyik itt, Ica?

- (-)
 Ilona: (Komoran, maga elé): Ha én azt tudnám, Suri...
 (-)
 (-)
 Pirosék jönnek az írókkal
 (Avar, Eszter és Véta) – kezelnek. A monoton bemutatkozásból egyre kihallszik): Veres Véta.
 Véta: (Ilonához érve): Mint Verschmiért. Pontosabban, magyarul ejtve a szimpla v-t: Fersmirt. Hát lehet ilyen néven magyar színésznőnek lenni?
 Ilona: (miközben Avart veszi szemre): Szóval, te vagy?
 Eszter: (tréfásan): Én is bemutatkozom?
 Ilona: (nevet): Nem, neked nem kell. (Aztán valamennyiőjüknek, de főként Avarnak): Aggódtunk értetek. Hogy ideérjete a kijárási tilalomig.
 Avar: Megszegtük már párszor.
 Eszter: (Fényes, kopasz homlokán némi büszkeséggel): Eddig még megúsztuk. (Sokdioptriás szemüvege alatt alig látszó szemével Ilonán): Na, hogy megy a kórházigazgatás?
 Ilona: (félíg tréfásan – félíg komoran): Hát tudod, inkább szigorlatoznék.
 Avar: Az is egy forradalmi feladat?
 (Nevetnek)
 Piros: (feszengve): Akkor mehetünk?
 Eszter: Hova mehetünk?
 Piros: Hát a pincébe. Nem arról volt szó?
 Véka: Jesszusom, pincébe? Csak hideg ne legyen, rettentő fázós vagyok.
 Gönce: Melegebb van, mint itt fönn. Az összes hővezető onnan jön.
 Eszter: Kicsit azért kifújhatjuk magunkat?
 Ilona: (Nem akar vészhelyzetet teremteni; Pirosához): Ne hajtsd már őket ennyire.
 Piros: (megütközve): Én?! Dehogy hajtom. Nekem ennyi. (Füléig húzza vállait, kicsit megáll a kép.)

Tóth Ilona bűnpere (XLIX.)

Dr. Tamáska Loránd kritikus megjegyzései a
„boncjegyzőkönyv”-höz

4.

Nem megbocsájtatható azonban véleményének a következő mondata: „A szúrási behatás éles hegyes eszköz behatásának eredménye, amely a szúracsatorna közelében található vérbeszűrődésekre figyelemmel *biztosan élő testben keletkezett, s feltétlenül halálos sérülésnek volt tekinthető*, mert ahány szó, annyi nyelvtani, szakmai hiba és az utóbbi *nem véletlen tévedés*, hanem *tudatosan hamis* vélemény, mely alapjául szolgált a halálbüntetésnek. Ugyanis

„a szúracsatorna (helyesen: szúracsatorna) közelében (helyesen: környezetében) található vérbeszűrődésekre figyelemmel...

egyáltalán nem bizonyítja azt, hogy „biztosan élő testben keletkezett, s feltétlenül halálos sérülésnek volt (?) tekinthető:

A Tóth Ilona végzetes sorsát meghatározó mondat azt igazolja, hogy Haranghy prof. – az általános szakmai felfogással szemben – a „szúracsatorna közelében” leírt „*minimális vérzés*”-t abszolút bizonyító ereje vitális reaktivnak tartja.

A törvényszéki orvostan azonban azt tanítja, hogy a „bevérzésnek, vérbeszűrődések” *nem vitális reakciók*, mert *nem aktív sejtevékenység* következményei, hanem *csak fizikális* fenomének és így a testet *halál után* ért erőbehatásra is előállhatnak, mert keletkezésükhöz az szükséges, hogy egy vérér megsérüljön és benne nagyobb nyomás uralkodjék, mint a környezetében levő szövetekben. A „nyomás” *előben* a vérnyomás, a szívműködés, *halottnál* külső, *extrakorporális* erőbehatás, pl. gázoló jármű, *megtapozás*. Gondolom, ennyi is elég és nem kell további érveléssel, tudományos megállapításokkal bizonyítanom, hogy Haranghy „szakértői”-véleménye egyszerű „tévedés,” hanem „*tudatosan*” hamis.

Az eddig kifejtettek mellett egy tárgyilagos, becsületos, megfelelő tudással rendelkező törvényszéki orvosnak arról sem szabad megfedekednie, figyelmen kívül hagynia, hogy a szúrást a *szívet* érintette.

Ma, amikor szerveket, veszt, sőt szívet is transzpantálnak, vagyis *halott* ember szervét *élő* emberek átültetik, míg a laikus nagy közönség is tudja, hogy egy ember *egyéni* halálánál beálltakor szervei még *nem halottak*, működésképesek. Különben alkalmatlanok lennének átültetésre.

A törvényszéki orvostan már legalább 70 éve (Zsakó) megkülönbözteti az

1. egyéni halált,

2. az „*átmeneti*” (intermedia) életet

3. a „*végleges*” halált, vagyis a szervek, sejtek halálát (Orsós F. 1935)

(Haranghy rövid ideig Orsós tanítványa volt, Erdély visszatéréskor Orsós ajánlására nevezték ki a Kolozsvári Kórhonctani és törvényszéki orvostani intézet igazgatójának.)

Az „intermedier” életben *különleges* helyzetben van az automaciával rendelkező szív, mert az *agyhalál* beállta után sem szűnik meg működni, illetve „megállása” után 20-30 percig még olyan állapotban van, hogy *mechanikus*, ill. elektromos „ingerléssel” újra működésbe hozható.

Mindezek az általánosan ismert, elfogadott természettudományos törvényszéki orvos-

tani tanítások – még akkor is, ha *valónak* tekintjük a vádirat adatait, a vallomásokat – arra kötelezik a szakértőt, hogy a *szívszúrást ne deklarája biztosan életben keletkezettnek*, ellenkezőleg *kötelessége* rámutatni arra, hogy a

1. a nyak megtaposása *elégséges a fulladásos halál előidézésére*,

2. aminek *bonctani jeleit le is írták* az obducensek; puffadt tüdő, folyékony vér, vérzések a nyaki légyszekben, pontszerű vérzések a gégefő belfelületének nyálkahártyájában, vérzések a gégefő porchártyájában,

3. *de az egyéni halál beállta után az intermedierben még ingerelhető szív a szúrással reagálva némi vért préselt ki postmortálisan a szívburokba*,

4. és így *halált okozó* szívtamponadával beszélni nem lehet,

5. különösen akkor nem, amikor a szívburokban – a *szív kivétele után* – 150 g vért „*gyűjtöttek*” össze.

Tóth Ilona állítólagos cselekvőségéből egy *elvérzéses* halált sem lehet megindokoltan levezetni, mert a mellüregben talált vérmennyisége *nem elegendő* az elvérzéshez, de ezenkívül „*forrását*” nem állapította meg a boncoló. Teljesen „*légből*”-kapott Haranghy azon kijelentése, hogy a 480 g vér a *szívből* folyt ki. Ezzel a kijelentésével saját véleményét semmisítette meg, mert teljesen „*logikátlan*” szívburki tamponád okozta halálról, a szív „*összenyomásáról*” beszélni, amikor az „*összenyomáshoz*” megkívánt vérmennyiség „*kifolyt*” a szívburokból. Feltételezhetően ő is látta ezt az ellentmondást és ezért közöltük – a megkívántan *terhelő* szakvélemény érdekében – egy u. m. „*szamar-hidat*” (Eselbrücke) *Konstruált*, és mint ilyennek nincs meg a „*belsőigazsága*”, ellenkezőleg önmagát cáfolja meg: *contradictív in adjecto*.”

– A *halált okozó* szívburki tamponád-nak az az *előfeltétele*, hogy a szívburok *vagy ne* sérüljön meg, pl. infarktus okozta szívruptura, vagy a *sérülés* legyen *kicsiny*, mely meggátolja a szívburokba kiömlött vér gyors kifolyását és így idő van annak *megolvadására*, mert nem *egyedül* a szívburokban levő „*folyadék*”-nak a *mennyisége* hanem annak a *minősége* a döntő. Szívburokgyulladás esetében nem egyszer lehet a szívburokban 500–700 cm. gyulladásos *izzadmányt* találni, amely azonban nem alvad meg és nem is vezet halálhoz „*szívburok tamponád*” által.

A boncolt egyén szívburkán egy mindössze 10 mm-nyi áthatoló folytonosság megszakítást tüntet fel a boncjegyzőkönyv. A jobb kamrát megnyitó, tehát annak falát átjáró sérülés már csak 6 mm volt. (Keskeny penge *hegye*. A leírt kicsiny sérülések a tapasztalat szerint *ellene szólnak* annak, hogy a szívburki vérömleny „*kifolyt*” a bal mellüregbe. A bal mellüregben leírt 480 g vérömlenynek, tehát *más forrása kell*, hogy legyen. Ide csatlakozik a boncjegyzőkönyv következő mondata:

„A belső gátor kötőszövetében *terjedelmes* vérzés van.” Ez a „*terjedelmes*” vérzés *nincs* összefüggésben a mellkas szűrt sebével. Mellesonttöréskor hasonló a lelet és forrása a mellesont belső felületén lefutó *artéria mammaria interna* sérülése.

A boncjegyzőkönyv sajnos meg sem említi a mellesontot, a szegycsontot, a belső emlőverőeret, jóllehet, a leírt lelet esetében kötelessége volt a boncolónak a szegycsont és az art. mam. int. tüzetes vizsgálata.

De sérülhetett a bal IV. bordaközben egy bordaközi ér is (art. intercostalis) a *halál beállta után* történt szúráskor.

A „*szabad*” vérömlenyekkel kapcsolatban, arról sem szabad megfedekedni, hogy ezek a halál után is tudnak „*gyarapodni*”, különösen fulladásos halál esetében, amikor a vér *folyékony* marad.

Dr. Tamáska Loránd s. k.
képesített törvényszéki szakorvos

piros levelek – piros levelek – piros levelek**ÚJ MAGYARORSZÁG**

1085 Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3. Tel.: 138-4300, 266-5009

Kedves Barátom!

Kérlek, nézd el nekem, hogy efféle sokszorosított levélben szólítalak meg; Isten a tudója, miért, de rendre téli nyavalyák gyötörnek, s egyszerűen nincs erőm személyhez szólóan – s legkivált kézzel – írni.

Januártól én szerkesztem az Új Magyarország hétvégi magazinját, ehhez kérem a segítségedet. Nemcsak szépíróként, hanem a táj, a történelem, a szellem, a mikrovilág érzékeny ismerőjeként is. Szeretném, ha főlbújtód lehetnék: kalandozz el a műfajok, a beszédmódok, a stílusok között! Írják ugyanúgy riportot, mint jegyzetet, glosszát, tálcát, hírt vagy éppen anekdotát; igényeljél magadnak eseti szerkesztői státust, adjál ötleteket... egyáltalán – legyél közöttünk!

Várlak és elvárlak. Szükségem van rád, mert szüksége van rád mindazoknak, akik olvassák ezt az újságot. És akiket elemi dolgunk a lehető legpontosabb, legnívósabb, legérzékenyebb és -érdekesebb textusokkal megtisztelni.

A fatörzs vastag, a fejsze kicsi; az Új Magyarország nem tartozik a sajtóhatalmak közé. Nem tudunk csábítani, ráigérni, extrajavadalmat kínálni. Csak tisztességet, barátságot, korrektséget – valamit, ami az otthonhoz hasonlít. Ide hívlak, ide hívunk.

Barátsággal és tisztelettel:
Mányoki Endre

MÁNYOKI ENDRE Barátomnak
ÚJ MAGYARORSZÁG

Bandikám,

én ilyen szép levelet (sajtókörökből!) legfeljebb vereségeim évtizedeiben kaptam – sub rosa. Tudom, hogy nem csak nekem szól, így is meghatott. Már el sem hiszem, hogy létezik ilyesmi. Ám, ha létezik a magamfajtajú, természeti csapásainál fogva, csak ugyanígy, ugyanilyen

Melyik az igazabb rab: amelyik marad, vagy
amelyik megszökik?

piros levelek – piros levelek – piros levelek

szeretettel válaszolhat rá; és válaszolna is, ha helye lenne, mert ezt a néhány sort, amit még bele tudok gyömöszölni kurta lapomba, nem tekinthetem válasznak. Legfeljebb előzetesnek. Gyors elmondására, hogy adom magam, mint Krisztus urunk a kenyeret és a bort. Ha fogyasztható számotokra – jószívvel.

Öllelek szeretettel.

Dr. Gulyás Sándor
Bonn

Kedves Sanyikám,

esetedben még hangsúlyosabbá kell tennem, miszerint nem választ trok levedre, csak jelzem, hogy megkaptam. És közlöm is minden vesszejével és pontjával, amint, válaszomat is számítva, helyem gyűlik erre. Nincs félnem és szégyellni valóm. Bármikor kiállok a legáthatóbb fényű reflektorok keresztüzzébe. Arra se vágyom, hogy mindenki szeressen, mert akit... (Na, de ebbéli véleményemet itt alant, kiemelten közlöm.) Egyedül és kizárólag arra vágyom, hogy a saját szemembe tudjak mindenkor belenézni. Ez pedig egyre nehezebb dolog, mert a világban olyan mechanizmusok dolgoznak, melyek fekáliát termelnek még az erkölcs nevében is.

Amint látod az én külön-létem dimenzióiban nem olyan egyszerűek a dolgok és van, amikor csak úgy tudok beszélni róluk, hogy nem beszélek róluk, mert nem akarom bántani azokat, akik végső soron – támolyognak erre-támolyognak arra embersorsunk grand guignoljában – mégis csak hozzám tartoznak, sokkal inkább, mint az egyre túlsúlyosabbak, akiket az esetek jelentős részében nem csak ellenségeimnek – esetleg hutaságuk és stílustalanságuk okán vidító-dühítőimnek –, hanem egyenesen ellenségeimnek kell tekintenem. Nos, az ő kárörvendő röhhögésükre nem akarom kitenni az előbbieket. Én a Te barátságodat – Te tedd, ahova akarod, szuverén jogod – megőrzöm hálával-szeretettel – gyönyörű emlékezéssel a zenitjén. És ott fogom tartani. De, ha már a vásárterekre kényszerülök, oda is kiállok, csak hát a magam módján. Nem beleereszkedve a vásárterekbe – lélekben.

Öllelek Sanyikám.

Ui.: Az ügyre egyébként reagáltam. Csak a magam szelíd-karácsonyi módján. Nem akarván megbántani azokat, akiket nem akarok megbántani. (Lásd. VI/12. számban „Il ne touche pas, elle se brise” című írásomat.)

Még egy Ui.: Aki szegény, az a legszegényebb – ismered a tételt. Nincs veszteni valója. Ergó: a VAGYOK-ból ne csináljatok gondot. Vegyétek szerény ajándékomnak, de, hogy a továbbiakban ne irritáljon benneteket, lemondatom őket.

Akiket mindenki szeret, nem szereti az Isten

